

Transparency International Suomi
Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle
3.4.2018

Transparency International Suomi ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp)

Transparency International Suomi (TI Suomi) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. TI Suomi edistää korruption torjuntaa ja talouden läpinäkyvyyttä osana kansainvälistä Transparency International -liikettä. Lausunto keskittyy sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyviin korruptioriskeihin.

Euroopan neuvoston korruptionvastainen toimielin GRECO julkaisi 27. maaliskuuta toimenpidesuosituksensa korruption ehkäisemiseksi Suomessa.¹ Raportti kiinnittää huomiota myös yksityistämiseen liittyviin korruptioriskeihin, etenkin terveydenhuollon osalta.

TI Suomi suosittelee Grecon tavoin, että pyörövi-ilmioon julkisten ja yksityisten työtehtävien välillä puututaan luomalla tehokkaat pelisäännöt. Useita päättäjiä on jo siirtynyt julkisista tehtävistä, jopa eduskunnasta, sote-alan yrityksiin johtotehtäviin. Riskinä on paitsi se, että päättäjä vie yritykseen mukanaan sensitiivistä tietoa lainvalmisteluprosessista, myös se, että yritys pääsee vaikuttamaan virkamiehen tai poliitikon päätöksentekoon lupauksella tulevasta työpaikasta. Mahdollisuus siirtyä nopeasti yritykseen voi luoda tilanteen, jossa yritysten edun edistäminen on houkuttelevaa jo julkista tehtävää hoidettaessa.

GRECO huomauttaa, että Suomen luottamukseen perustuvan yhteiskunnan ylläpitäminen edellyttää läpinäkyvyyttä. Tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota nyt, kun yksityiset toimijat alkavat tuottaa aiempaa enemmän julkisia palveluita. Julkisuuslain toteutumisessa on puutteita jo nyt, ja on ensiarvoisen tärkeää varmistaa sote-uudistuksen yhteydessä, että julkisuuslakia sovelletaan kaikkiin julkisiin palveluihin tuottaviin toimijoihin.

¹ <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680796d12>

On myönteistä, että lakiesityksessä monikansallisilta sote-yrityksiltä edellytetään maakohtaista vero- ja taloustietojen raportointia. Tämä edistää läpinäkyvyyttä ja vastuullista veronmaksua. Raportoitaviin tietoihin tulee lisätä voitto tai tappio ennen veroja, työntekijämäärä, oman pääoman kirjanpidollinen arvo sekä muu aineellinen omaisuus kuin käteinen tai muut rahavarat. Nämä tiedot sisältyvät Verohallinnolle annettavaan maakohtaiseen raporttiin ja ovat tärkeitä, jotta yritysten verovastuullisuudesta saadaan riittävän kattava kuva.

Läpinäkyvyyden varmistamiseksi palvelujen hankinta-asiakirjat sekä tiedot menoista ja ostoista tulisi julkisuuslain 20 §:n mukaisesti julkaista avoimesti viranomaisten, journalistien ja kansalaistoimijoiden käyttöön. Näihin liittyviä onnistuneita toteutuksia löytyy jo mm. Ranskan valtiolta ja Helsingin kaupungilta².

Taloudellista vaikuttavuutta ja oikeudenmukaisuutta tulisi organisaatioiden ja projektien itsevalvonnan ja budjettiohjauksen lisäksi seurata veroviraston ja Kelan kansalaiskohtaisten tietojen sekä tilastokeskuksen SISU-mallinnuksen tuottamien tietojen perusteella. Näihin olisi suotavaa liittää potilastiedosta saatava aluekohtainen populaatiotason hyvinvointitieto, jolla voidaan mitata palvelujen terveysvaikutusta. Palveluiden onnistumista ja vaikutusta terveyteen pitkällä tähtäimellä tulisi voida mitata konkreettisesti. Palvelusta tai hoitopolusta riippuen mittareina voisi käyttää esimerkiksi alueen väestön keskimääräistä eliniänodotetta, verenpaineen seurantaa ja infarktien määrää. Näin mahdollistuu tiedolla johtaminen läpi arvoketjun, ottamatta kantaa siihen onko palvelu tuotettu yksityisesti vai ei.

TI Suomen ja LSV:n viime syksynä julkaisemasta selvityksestä³ käy ilmi, että terveysalalla yksityissektori on usein onnistunut lobbaamaan päätöksiä, jotka ovat olleet niiden etujen mukaisia ja kansanterveyden kannalta haitallisia. TI Suomi kehottaa talousvaliokuntaan varmistamaan, että sosiaali- ja terveydenhuoltouudistukseen kohdistuva vaikuttaminen on läpinäkyvää ja että päätöksenteossa huomioidaan heikoimpien ryhmien ja yhteiskunnan etu.

Lisätietoja:

Jaakko Korhonen
Puheenjohtaja
Transparency International Suomi ry
Puh. +358 50 328 5285
jaakko.korhonen@transparency.fi

² <https://hri.fi/data/dataset/helsingin-kaupungin-ostot/resource/943afdbc-d3b4-45ec-a77c-99a4ed9334bf>.

³ https://lsv.fi/parasol/wp-content/uploads/2017/10/LSV_lobbaus_web.pdf